

ชุมชนแห่งความปึกแผ่น: บทบาทการสร้างบูรณาการทางสังคมของพระธรรมทูตไทยใน สวีเดน*

A COMMUNITY OF UNITY: THAI BUDDHIST MISSIONARIES' ROLE IN CREATING SOCIAL INTEGRITY IN SWEDEN

สายชล ปัญญชิต และ ภูเบศ วณิชชานนท์

Saichol Panyachit and Phoobade Wanitchanon

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

Faculty of Social Sciences, Srinakharinwirot University

Email: saicholpa@g.swu.ac.th and pb.wncn@gmail.com

บทคัดย่อ

สถานการณ์การย้ายถิ่นของคนไทยไปต่างประเทศได้รับความสนใจในฐานะปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีการศึกษาออกไปอย่างแตกต่างหลากหลาย การศึกษาครั้งนี้ให้ความสนใจไปที่บทบาทการสร้างบูรณาการทางสังคมของพระธรรมทูตไทยในสวีเดนที่มีต่อชุมชนคนไทยในประเทศสวีเดน ภายใต้กรอบของวัตถุประสงค์การวิจัยคือ 1) ศึกษาคุณลักษณะของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ 2) วิเคราะห์บทบาทการสร้างชุมชนคนไทยให้มีความเป็นปึกแผ่นของพระธรรมทูตไทยในสวีเดน และ 3) วิเคราะห์แนวทางการพัฒนาบทบาทพระธรรมทูตไทยในสวีเดน โดยอาศัยการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจด้วยเทคนิคการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างและการสนทนากลุ่มเฉพาะจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 25 รูป/คน เมื่อได้รับข้อมูลการวิจัยครบถ้วนแล้ว ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า พระธรรมทูตไทยในสวีเดนมีบทบาทสำคัญต่อการสร้างการบูรณาการทางสังคมให้กับชุมชนคนไทยในสวีเดนภายใต้คุณลักษณะของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศที่มุ่งเผยแผ่หลักพุทธธรรมคำสอนและปฏิบัติการใช้ชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาจนก่อรูปเป็นบทบาทหลัก 3 บทบาท ประกอบด้วย 1) การเป็นหมุดยึดของเครือข่ายคนไทยในสวีเดน 2) การระดมทรัพยากรเพื่อทำกิจกรรมทางศาสนา และ 3) การประสานของเครือข่ายทางสังคม นอกจากนี้ งานวิจัยครั้งนี้ได้เสนอให้พระธรรมทูตไทยในสวีเดนได้พัฒนาแนวทางและบทบาทของตนด้วยการสร้างเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศสวีเดนและการพัฒนาและส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรมเพื่อให้เกิดความยั่งยืนของบทบาทได้ต่อไป

คำสำคัญ: พระธรรมทูตไทย; การบูรณาการทางสังคม; ความปึกแผ่นทางสังคม

* Received December 15, 2023; Revised April 8, 2024; Accepted April 18, 2024

ABSTRACT

The fact that Thais have migrated to live overseas has gained attention as a social phenomenon which has been studied in different aspects and in many ways. This study pays particular attention to the Buddhist missionaries' role in creating social integrity to the Thai community in Sweden. Its objectives are to 1) study the characteristics of Thai monks who are on a religious mission abroad; 2) analyze their role in unifying the Thai community in Sweden; 3) analyze the guidelines for developing the role of Thai monks who are on a religious mission in Sweden. To understand the role of the monks, this quality research was conducted by employing a semi-structured interviewing technique, questioning fifteen informants who are monks and laymen. After gaining all the information needed, the researcher analyzed it with the use of content analysis.

The research outcomes show that the Thai Buddhist missionaries in Sweden have played an important role in creating social integrity in the Thai community in Sweden through the characteristic of overseas Buddhist missionaries who aim to propagate Buddhist Teachings and in their practice of the Buddhist way of life, thus contributing to the emergence of their three major roles; namely, 1) serving as pegs that secure the network of Thais in Sweden; 2) mobilizing resources for organizing religious activities; and 3) coordinating social networks. This research also proposes that Thai Buddhist missionaries in Sweden develop their way and role by building a network to propagate Buddhism in Sweden as well as developing and promoting cultural activities to ensure the sustainability of their position.

Keywords; Thai Buddhist missionaries; Social integration; Social solidarity

บทนำ

ท่ามกลางสังคมของการเคลื่อนย้าย (Mobility) ที่มีความสัมพันธ์กับชีวิตทางสังคมซึ่งเกิดจากการเปลี่ยนสภาพแวดล้อมทางสังคมหนึ่งไปอยู่ในอีกสังคมหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นการเคลื่อนย้ายจากพื้นที่ชนบทไปสู่พื้นที่เมืองเพื่อขยับชั้นทางสังคม (Social Mobility) ที่ผูกติดกับเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ การเคลื่อนย้ายจากประเทศต้นทางไปยังไปประเทศปลายทางด้วยเหตุผลทางการเมือง และชีวิตส่วนตัว เช่น การแต่งงานกับชาวต่างชาติ การมุ่งสู่ประเทศปลายทางที่สามารถให้คุณภาพชีวิตที่ดีกว่า และการทำงานในต่างประเทศ เป็นต้น การเคลื่อนย้ายด้วยเงื่อนไขต่าง ๆ จึงได้ผูกเข้ากับสังคมและวัฒนธรรมอย่างแนบแน่น โดยการศึกษาครั้งนี้ให้ความสนใจไปยังกลุ่มทางสังคมที่หลอมรวมขึ้นด้วยบริบท และหน้าที่ทางศาสนา คือ พระธรรมทูตไทย (Thai Dhammaduta หรือ Buddhist Missionary Monk) ที่ทำหน้าที่ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาควบคู่ไปกับการสร้างแรงเหนี่ยวทางสังคมให้กับคนไทยที่อาศัยอยู่ในต่างประเทศ ในที่นี้หมายถึงประเทศสวีเดนซึ่งมีสภาพแวดล้อมเป็นรัฐสวัสดิการที่สร้างคุณภาพชีวิตให้กับคนไทยที่ไปอยู่ในต่างประเทศเป็นอย่างดี

มุมมองทางสังคมวิทยาต่อการทำความเข้าใจการย้ายถิ่นตั้งอยู่บนฐานของปรากฏการณ์ทางสังคมที่มีส่วนสัมพันธ์ในลักษณะของการของการข้ามพรมแดนไปมาระหว่างรัฐสองรัฐ อีกทั้งการย้ายถิ่นยังเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมรูปแบบหนึ่งที่เกิดขึ้นภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ (Castles, 2007) การย้ายถิ่นส่วนใหญ่เป็นการมองในมิติที่ผูกไว้กับพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ และก่อให้เกิดการขยับเชิงโครงสร้างโดยเฉพาะโครงสร้างของ

ประชากร และทำให้เกิดความสัมพันธ์ทางสังคมใหม่ ๆ จากการย้ายถิ่น (Startup, 1971) นอกจากนี้การย้ายถิ่นทำให้เกิดการเผชิญหน้ากับสถาบันทางกฎหมายที่ควบคุมกำกับวิถีชีวิตของผู้ย้ายถิ่น เช่น การจ้างงานในพื้นที่ปลายทางที่ถูกควบคุมการทำงานของกลุ่มแรงงานทำงานบ้านข้ามชาติด้วยกฎหมายที่ให้อำนาจนายจ้างในการจัดการแรงงาน ซึ่งมีผลต่อการจัดการวิถีชีวิตแรงงานของนายจ้างออกไปนอกเหนือบริบทของพื้นที่การทำงาน เป็นต้น (Parreñas, Kantachote and Silvey, 2021; Kantachote, 2023) หรือการปะทะประสานกับการบูรณาการทางสังคม (Social Integration) ในประเทศปลายทางที่มีวิถีชีวิตที่คล้ายคลึงกัน (อารี จำปาเกลาย และคณะ, 2563) อย่างไรก็ตามการมองปรากฏการณ์ย้ายถิ่นกระแสหลักมักมองเฉพาะผู้ย้ายถิ่นที่เคลื่อนย้ายออกไปจากประเทศต้นทางเป็นหลัก แต่ในความเป็นจริงยังมีปรากฏการณ์ทางสังคมอีกรูปแบบหนึ่งที่ควรให้ความสนใจคือ การย้ายถิ่นกลับ (Homecoming) หรือแรงงานคืนถิ่น (Return Migrant) ที่เกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์การดำรงชีพของสภาพสังคมและเศรษฐกิจในประเทศต้นทางและประเทศปลายทาง (สร้อยมาศ รุ่งมณี, 2565)

สำหรับผู้ย้ายถิ่นที่เป็นคนไทยสามารถจำแนกกลุ่มผู้ย้ายถิ่นออกเป็น 4 กลุ่มคือ กลุ่มผู้ย้ายถิ่นที่ย้ายถิ่นจากเหตุผลด้านครอบครัวและการแต่งงาน กลุ่มผู้ย้ายถิ่นที่แสวงหาความก้าวหน้าในชีวิต เช่น การย้ายถิ่นจากชนบทเข้าสู่เมือง เป็นต้น กลุ่มผู้ย้ายถิ่นตามฤดูกาล และกลุ่มผู้ย้ายถิ่นออกจากพื้นที่ต้นทางกรุงเทพมหานคร (ปิงปอนด์ รักอำนวยกิจ และศิริพงศ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา, 2562) ขณะที่ในพื้นที่ปลายทางโดยเฉพาะการย้ายถิ่นไปต่างประเทศมีความเกี่ยวข้องกับบทบาทของเครือข่ายทางสังคมที่มีส่วนต่อการจัดการวิถีชีวิตใน 3 ด้าน คือ การใช้ชีวิตประจำวันที่ต้องบูรณาการตนเองเข้ากับวิถีชีวิตในพื้นที่ต่างวัฒนธรรมการทำงานผ่านการแนะนำของเครือข่ายทางสังคมทั้งที่เป็นเครือข่ายออนไลน์ และเครือข่ายออนไลน์ และการให้คำปรึกษาด้านการเรียนที่เป็นส่วนหนึ่งของการส่งสมทบทุนทางวัฒนธรรมผ่านการเรียนภาษาต่างประเทศ ซึ่งล้วนเป็นบทบาทที่มีส่วนต่อการขยับขึ้นทางสังคม (Social Mobility) ผ่านเศรษฐกิจและการศึกษา (ธนพฤษ์ ชามะรัตน์, 2560) โดยเครือข่ายทางสังคมยังมีส่วนสำคัญต่อการเจรจาต่อรองกับอำนาจรัฐที่ทำงานผ่านกลไกการควบคุมของสถาบันทางสังคมเพื่อสร้างยุทธศาสตร์การดำรงชีพที่ยืดหยุ่น (Resilient Livelihood Strategies) (Ayuttacorn, 2019) อีกทั้งผู้ย้ายถิ่นชาวไทยที่ต้องเดินทางไปทำงานในต่างประเทศยังต้องเผชิญกับความไม่แน่นอนของชีวิตจากการทำงานในพื้นที่ต่างแดน ซึ่งถูกก่อรูปขึ้นภายใต้อำนาจทางกฎหมาย เช่น การคุ้มครองทางสังคมของแรงงานต่างประเทศที่ทำงานในภาคการประมงที่มีโอกาสในการเกิดความเสี่ยงต่อชีวิตและการสูญหาย เป็นต้น (Chantavanich and Jitpong, 2023) ประเด็นดังกล่าวนี้แสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงของวิถีชีวิตทางสังคมของผู้ย้ายถิ่นออกนอกประเทศได้เป็นอย่างดี

งานวิจัยนี้ให้ความสนใจหลักอยู่ที่การย้ายถิ่นออกนอกประเทศของคนไทยไปยังประเทศสวีเดน ซึ่งพยายามทำความเข้าใจผ่านมิติของการบูรณาการทางสังคมควบคู่กับสถาบันทางสังคมที่เน้นไปที่สถาบันพระพุทธศาสนาในต่างประเทศที่มีส่วนสัมพันธ์ต่อวิถีชีวิตของคนไทยในประเทศสวีเดน โดยในปัจจุบันมีคนไทยโดยกำเนิดอาศัยอยู่ในประเทศสวีเดนอยู่ที่ 45,631 คน (Statista Research Department, 2023) ในแง่ของการศึกษาพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศส่วนใหญ่มุ่งไปที่การศึกษารูปแบบและการเสริมสร้างพระธรรมทูตไทยเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นหลักภายใต้กรอบโครงสร้างเชิงสถาบันไม่ว่าจะเป็นกฎหมาย พระธรรมวินัย หลักธรรม หลักสูตรการอบรมพระธรรมทูต หรือระเบียบแนวทางปฏิบัติของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูต (พระมหาชัยวิจิต ษยาภินนทโท (โสภาราช), พระครูพิพิธสุตาทร และสยาม ราชวัตร, 2560) พระมหาบุญทิน ปุณฺณโช (เทาศิริ), 2562, พระมหาสุเทพ สุวฑฺฒโน, 2563, พระมหาทองเก็บ ญาณพล, 2563, พระครูสุธรรมธวัชชัย และพระครูสิริสุตานุยุต, 2565) ซึ่งยังไม่เคยถูกนำมาทำความเข้าใจในทางสังคมวิทยามากนัก ผู้วิจัยจึงชักชวนให้มองพระธรรมทูตไทยผ่านมุมมองทางสังคมวิทยาที่แสดงให้เห็นถึงการสร้าง

ความเป็นปึกแผ่นทางสังคมให้แก่ชุมชนคนไทยในต่างประเทศ รวมไปถึงการทำความเข้าใจการกระทำทางสังคมของพระธรรมทูตไทยที่มีส่วนสัมพันธ์และเชื่อมต่อกับสถาบันต่าง ๆ ในฐานะโครงสร้างทางสังคม

ดังนั้น ในการศึกษานี้ผู้วิจัยจึงต้องการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ดังกล่าวภายใต้วัตถุประสงค์ของการวิจัย 3 ประการ ได้แก่ 1. ศึกษาคุณลักษณะของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ 2. การวิเคราะห์บทบาทการสร้างชุมชนคนไทยให้มีความเป็นปึกแผ่นของพระธรรมทูตไทยในสวีเดน และ 3. การวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาบทบาทพระธรรมทูตไทยในสวีเดน โดยผลการศึกษาที่จะได้รับจากการเก็บข้อมูลภาคสนามจะช่วยให้พื้นที่และเติมเต็มองค์ความรู้ในการศึกษาการย้ายถิ่นของคนไทยและนำไปสู่การกำหนดนโยบายในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ
2. เพื่อวิเคราะห์บทบาทการสร้างชุมชนคนไทยให้มีความเป็นปึกแผ่นของพระธรรมทูตไทยในสวีเดน
3. เพื่อการวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาบทบาทพระธรรมทูตไทยในสวีเดน

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ได้รับอนุมัติให้ดำเนินการวิจัยในมนุษย์จากคณะกรรมการจริยธรรมสำหรับพิจารณาโครงการวิจัยที่ทำในมนุษย์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หมายเลขรับรอง SWUEC/E-010/2566 ข้อค้นพบจากการวิจัยดำเนินการภายใต้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเน้นหน่วยการวิเคราะห์ (Unit of Analysis) ไปที่ระดับปัจเจกบุคคล ซึ่งเป็นหน่วยการวิเคราะห์ที่ถูกให้ความสนใจในวิธีวิทยาทางสังคมวิทยาในการศึกษาการย้ายถิ่น (ดุขฎิ์ อายุวัฒน์, 2562) มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่เป็นพระสงฆ์และผู้ย้ายถิ่นชาวไทยในประเทศสวีเดนรวมทั้งสิ้น 25 รูป/คน ด้วยการกำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) จากพื้นที่การวิจัยในเมืองสตอกโฮล์ม ประเทศสวีเดน ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีวัดไทยและชุมชนคนไทยอาศัยอยู่

สำหรับวิธีการวิจัย (Methods) ผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary) เพื่อทำความเข้าใจโครงสร้างและคุณลักษณะของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ จากนั้นทำการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Interview) ในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ณ เมืองสตอกโฮล์ม ประเทศสวีเดน ภายใต้แนวทางการสัมภาษณ์เกี่ยวกับบทบาทการสร้างชุมชนคนไทยให้มีความเป็นปึกแผ่นและแนวทางการพัฒนาบทบาทพระธรรมทูตไทยในสวีเดน ควบคู่ไปกับการสังเกตการณ์ (Observation) ในการทำกิจกรรมภายในวัดไทยของผู้ให้ข้อมูลสำคัญและการสังเกตการณ์แบบออนไลน์ในชุมชนคนไทยในสวีเดน เมื่อทำการเก็บข้อมูลเรียบร้อยแล้วผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้รับมาทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยในลำดับถัดไป

สรุปผลการวิจัย

ในการนำเสนอผลการวิจัยผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 3 ส่วนตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย คือ คุณลักษณะของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศบทบาทการสร้างชุมชนคนไทยให้มีความเป็นปึกแผ่นของพระธรรมทูตไทยในสวีเดน และแนวทางการพัฒนาบทบาทพระธรรมทูตไทยในสวีเดน

คุณลักษณะของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ

พระธรรมทูตไทยในต่างประเทศเป็นไปตามพระพุทธานุญาตของพระพุทธเจ้าที่มีต่อพระพุทธรักษาภิกษุสงฆ์ที่ออกไปเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่ว่า “จรถ ภิกขเว จาริกิ พุชฺชนหิตาย พุชฺชนสุขาย โลกานุกมฺปาย อตฺถาย” (ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอจงจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขของชนจำนวนมาก เพื่อเกื้อการุณย์แก่โลก) (วิ มหา. 4/32/398) ซึ่งเป็นปฐมบทของการเคลื่อนย้ายของพระพุทธรักษาศาสนาที่เป็นทั้งตัวบุคคลและหลักธรรมออกไปในพื้นที่ปลายทางด้วยสิ่งที่เรียกว่า “ธมฺมจาริก” (ธรรมจาริก) ดังที่พระพุทธองค์กล่าวถึงการทำงานของพระธรรมทูตที่เกี่ยวธรรมจาริกว่า “ภิกษุทั้งหลาย พวกเธอ เมื่อจะบำเพ็ญประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่น จงแยกย้ายกันเที่ยวจาริกนำธรรมไปให้แก่มนุษย์ทั้งหลาย ตลอดทั่วแผ่นดินนี้” (พุทฺธ.อ. 2/23) โดยการเคลื่อนย้ายของพระธรรมทูตไทยไปต่างประเทศมีความเชื่อมโยงกับการเคลื่อนย้ายภูมิทัศน์ทางความคิด (Ideoscape) ที่เป็ความคิด หลักธรรม และหลักปฏิบัติทางพระพุทธศาสนา และภูมิทัศน์ทางชาติพันธุ์ (Ethnoscape) ที่ก่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายของกลุ่มคน หรือปัจเจกบุคคลซึ่งในที่นี้หมายถึงการเคลื่อนย้ายของพระธรรมทูตไปยังต่างประเทศ (Appadurai, 1990)

พระธรรมทูตไทยในต่างประเทศเป็นส่วนสำคัญในการปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนาตามพันธกิจคณะสงฆ์ด้านการเผยแผ่ที่ให้ความสำคัญกับมิติความมั่นคงของพระพุทธศาสนาด้วยการเผยแผ่เชิงรุกผ่านช่องทางการสื่อสาร การสร้างกลุ่มทางสังคมอย่างชมรมทางพระพุทธศาสนา การบริหารจัดการการเผยแผ่ด้วยนวัตกรรมที่มีความทันสมัย การพัฒนาตนเองไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้เชิงพุทธเพื่อเสริมสร้างความรู้ทางด้านพระพุทธศาสนา (พระราชวรเมธี และคณะ, 2560) ทั้งนี้ ระเบียบมหาเถรสมาคมว่าด้วยการเผยแผ่พระพุทธศาสนา พ.ศ. 2564 การเผยแผ่พระพุทธศาสนาครอบคลุมการเผยแผ่ทั้งในและต่างประเทศ โดยกำหนดความหมายของการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไว้ว่า “การเผยแผ่พระพุทธศาสนาเพื่อให้หลักธรรมในพระพุทธศาสนาแพร่หลายออกไปอย่างกว้างขวาง มีผู้เคารพศรัทธาเลื่อมใสในพระรัตนตรัย น้อมนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาไปประพฤติปฏิบัติ” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความพยายามในการนำหลักการของพระพุทธศาสนาผสมผสานเข้ากับวิถีชีวิตทางสังคมของผู้คนที่นับถือพระพุทธศาสนาด้วยการนำหลักธรรมไปปฏิบัติใช้ได้ในชีวิตประจำวันอันเป็นหน้าที่สำคัญของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศ

จุดเริ่มต้นของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศเริ่มต้นด้วยการที่พระพุทธศาสนาเดินทางไปยังประเทศพม่า อินเดีย ยุโรปและอเมริกาโดยสมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) ซึ่งเป็นปฐมบทของการส่งพระธรรมทูตไทยเดินทางไปยังต่างประเทศตั้งแต่ พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา จนเกิดวัดไทยในประเทศต่าง ๆ เช่น วัดไทยพุทธคยา วัดพุทธปทีป เป็นต้น จนกระทั่ง พ.ศ. 2515 คนไทยเริ่มย้ายถิ่นไปอยู่ยังต่างประเทศ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) ได้ส่งพระธรรมทูตไทยไปตามคำเชิญของรัฐบาลสหรัฐอเมริกาเพื่อเกื้อกูลและเป็นที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจ (Social Cohesion) ให้กับคนไทยที่อาศัยอยู่ในลอสแอนเจลิสและได้สร้างวัดไทยลอสแอนเจลิสขึ้นมา (พระมหาสุเทพ สุวฑฺฒโน (เหลาทอง), 2561) ผลผลิตสำคัญจากการเริ่มออกเดินทางของพระธรรมทูตไทยไปยังต่างประเทศคือ การเกิดขึ้นของโครงการฝึกอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ และพัฒนามาสู่การจัดตั้งเป็นวิทยาลัยพระธรรมทูต โดยโครงการฝึกอบรมมีจุดมุ่งหมายหลักอยู่ที่การอบรมให้พระธรรมทูตได้ใช้ความรู้เกี่ยวกับพระพุทธศาสนาในการเผยแผ่ และสามารถปฏิบัติศาสนกิจในพื้นที่ต่างเขตวัฒนธรรมได้ ซึ่งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้กลายมาเป็นหน่วยงานหลักในการจัดอบรมตั้งแต่ พ.ศ. 2538 เป็นต้นมา จนกระทั่ง พ.ศ. 2557 ได้มีการจัดตั้งวิทยาลัยพระธรรมทูตเพื่อการเรียนการสอน การฝึกอบรมพระธรรมทูตโดยตรงจนถึงปัจจุบัน (วิทยาลัยพระธรรมทูต, 2566)

พัฒนาการดังกล่าวของพระธรรมทูตได้ก่อรูปความสัมพันธ์ของโครงสร้าง-ผู้กระทำการตามความคิดของ Anthony Giddens (1984) ที่โครงสร้าง-ผู้กระทำการมีลักษณะของการพึ่งพิงกันและไม่สามารถ

แยกขาดออกจากกันได้อย่างเด็ดขาด ซึ่งโครงสร้างเป็นส่วนที่ทำงานในลักษณะเป็นกรอบที่ครอบผู้กระทำกรไว้ แต่ในขณะเดียวกันกรอบดังกล่าวสามารถเปลี่ยนแปลงได้โดยผู้กระทำกร ในการศึกษาพระธรรมทูตสิ่งที่เปรียบเสมือนโครงสร้างอยู่ที่กฎเกณฑ์ระเบียบของการอบรมพระธรรมทูตด้วยกลไกของสถาบันใน 2 ลักษณะ คือ 1) หลักสูตรการอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ที่ต้องผ่านการอบรมครอบคลุม 4 ส่วน ประกอบด้วย สาธารณูปการ วิปัสสนากรรมฐาน ฝึกทักษะและประสบการณ์พิเศษ และวิชาการ โดยเนื้อหาการอบรมส่วนใหญ่เน้นไปที่หลักการและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ และ 2) หลักสูตรประกาศนียบัตรพระธรรมทูต (ป.พท.) ซึ่งเริ่มเปิดรับสมัครในปีการศึกษา 2566 เป็นรุ่นแรก โดยเน้นไปที่การใช้หลักสูตรสร้างคุณลักษณะของความเป็นพระธรรมทูตและมุ่งสู่การเป็นพุทธปัญญาสากล มีวิชาบังคับในการเรียน ได้แก่ พระไตรปิฎกศึกษา การต่างประเทศ วิปัสสนากัมมัฏฐาน พระธรรมทูตภาคปฏิบัติ ภาษาอังกฤษสำหรับพระธรรมทูต เทคโนโลยีเพื่อการเผยแผ่สำหรับพระธรรมทูต หลักสูตรธรรมภาคภาษาอังกฤษ และการจัดการแนวพุทธสำหรับพระธรรมทูต (วิทยาลัยพระธรรมทูต, 2562; 2566; สำนักทะเบียนและวัดผลมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2566) โครงสร้างดังกล่าวนี้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนสถานภาพ หรือพิธีผ่านภาวะ (Rite of Passage) ในการเปลี่ยนสถานภาพของพระสงฆ์ในฐานะผู้กระทำกรไปสู่การเป็นพระธรรมทูตอย่างสมบูรณ์ (Van Genep, 1960) อย่างไรก็ดี พระธรรมทูตมีอิสระในการการเลือกกระทำในกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาตามพันธกิจให้สอดคล้องกับความเชี่ยวชาญของตนเองได้ เช่น การศึกษาสงเคราะห์ สัมมาชีพ ศิลธรรมและวัฒนธรรม สาธารณสงเคราะห์ และสามัคคีธรรม เป็นต้น แต่ยังคงไว้ซึ่งหัวใจหลักของการเป็นพระธรรมทูตที่มีจุดมุ่งหมายในการเผยแผ่ศาสนา

นอกเหนือไปจากการศึกษาอบรมเพื่อเปลี่ยนผ่านสถานภาพไปสู่พระธรรมทูตแล้ว หลักการทางพระพุทธศาสนายังเป็นโครงสร้างที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการสร้างคุณลักษณะของการเป็นพระธรรมทูต ซึ่งการยึดมั่นในหลักพุทธธรรมเป็นคุณสมบัติข้อแรกของพระธรรมทูตที่ต้องมีทั้งที่เป็นหลักแห่งความรู้และหลักแห่งการปฏิบัติในพื้นที่ต่างเขตสังคมและวัฒนธรรม ในคุณสมบัติประการต่อมาอยู่ที่พระธรรมวินัยที่เป็นตัวกำหนดแบบแผนพฤติกรรมและวิถีชีวิตทางสังคมของพระธรรมทูตที่ต้องเผชิญกับความท้าทายในการดำเนินตามหลักพระธรรมวินัย พระธรรมวินัยจึงเป็นสิ่งที่พระธรรมทูตต้องยึดถือให้มั่นเมื่อไปอยู่ในต่างประเทศ ขณะที่บทบาทของพระธรรมทูตมีหัวใจหลักอยู่ที่การเป็นที่พึ่งให้กับคนไทย การเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยในต่างประเทศ และเป็นสื่อกลางทางพระพุทธศาสนาให้กับคนไทยและคนต่างประเทศที่สนใจในพระพุทธศาสนา (พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), 2543) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตอาจยึดหลักอรรถ 3 ได้แก่ ภูมิฐานมิกัตถะ หลักอันเป็นธรรมที่เป็นประโยชน์ในปัจจุบัน สัมปรายิกัตถะ ธรรมอันเป็นประโยชน์ในภายหน้า และปรมาตถะ ประโยชน์สูงสุดในพระนิพพาน (ขุ.จ. 30/673/333; 455/389.) ซึ่งมุ่งให้พุทธศาสนิกชนในต่างประเทศได้เห็นประโยชน์ในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และยังจำเป็นต้องยึดหลักสาธารณิยธรรม 6 เพื่อให้พระธรรมทูตสามารถดำเนินกิจการของสถาบันพระพุทธศาสนาให้ประสบความสำเร็จ โดยสาธารณิยธรรมเป็นหลักในการอยู่ร่วมกัน ซึ่งพระธรรมทูตจะต้องช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ (เมตตาการุณยธรรม) แนะนำสั่งสอนและตักเตือนด้วยความสุภาพ (เมตตาวาจกธรรม) คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ (เมตตาโมกขธรรม) แบ่งปันผู้อื่น (สาธารณโภคี) ทำตามระเบียบวินัย (ศีลสามัญญตา) และเคารพในความแตกต่างหลากหลาย (ทิวฐิสามัญญตา) (ที.ปา. 11/317/257; อภ.ฉก. 22/282-283/321-323.)

คุณลักษณะของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศบนกรอบโครงสร้าง-ผู้กระทำกรสะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันทางสังคมในการเปลี่ยนภาพสถานภาพจากพระสงฆ์ไปเป็นพระธรรมทูต และการกระทำกรของพระธรรมทูตเมื่อเคลื่อนย้ายไปอยู่ต่างประเทศ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องอย่างหลากหลายทั้งหลักสูตรการอบรม หลักพุทธธรรม และหลักพระธรรมวินัยที่ถูกผลิตซ้ำโดยพระธรรมทูตภายใต้การดำเนิน

ภารกิจเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ อีกทั้งยังมีกิจกรรมทางศาสนาที่มีความแตกต่างหลากหลาย ออกไปตามแนวทางของพระธรรมทูตแต่ละรูป ซึ่งเนื้อหาถัดไปจะได้นำเสนอบทบาทของพระธรรมทูตไทยใน สวีเดนที่มีส่วนต่อการสร้างชุมชนและการบูรณาการทางสังคมให้คนไทยสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในต่างแดน

บทบาทการสร้างชุมชนคนไทยให้มีความเป็นปึกแผ่นของพระธรรมทูตไทยในสวีเดน

“ความเป็นไทย” (Thainess) เป็นกลยุทธ์ของการก่อรูปชุมชนคนไทยในสวีเดนที่มีพระธรรมทูตไทยเป็นหมุดยึดสำคัญ ความเป็นไทยที่เกิดขึ้นนี้แสดงออกผ่านความศรัทธาของคนไทยที่มีต่อวัดไทยใน สวีเดน ซึ่งก็คือความเชื่อและประเพณีไทย โดยเฉพาะการผูกพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพุทธศาสนาในทุกการ เปลี่ยนผ่านของช่วงวัยแห่งชีวิตทั้งที่เป็นความเป็นและความตาย พระธรรมทูตจึงเป็นหมุดยึดของชุมชนคนไทย ในสวีเดน

1. บทบาทในการเป็นหมุดยึดของเครือข่ายคนไทยในสวีเดน ความเป็นปึกแผ่นของชุมชนคนไทยในสวีเดนพัฒนาขึ้นจากเครือข่ายทางสังคมที่มีความสนิทสนมในลักษณะของความเป็นปึกแผ่นเชิงกลไก (Mechanical Solidarity) ที่มีความแน่นแฟ้นของคนไทยที่มีสำนึกความเป็นไทยร่วมกัน ซึ่งความเป็นไทยในที่นี้ก่อให้เกิดความรู้สึกใกล้ชิดจัดตั้งเป็นเครือญาติระหว่างกัน เนื่องจากการอยู่ห่างไกลจากถิ่นที่เดิมทำให้เกิด ความรู้สึกกระตือรือร้นถึงอยู่อย่างสม่ำเสมอ การที่จะทำให้ “ผู้ย้ายถิ่นมาอยู่ใหม่” ไม่รู้สึกโดดเดี่ยวดัง “ผู้ย้ายถิ่นมา อยู่ก่อน” ที่เคยรู้สึก การสร้างเครือข่ายทางสังคมผ่านกิจกรรมทางศาสนาโดยใช้พื้นที่วัดไทยในสวีเดนจึงเป็นส่วนช่วยให้ความรู้สึกกระตือรือร้นถึงบรรเทาลงได้ด้วยการใช้โครงข่ายความสัมพันธ์ที่ช่วยสร้างการพึ่งพา (Figurations) ทั้งยังช่วยให้เกิดการเรียนรู้และปรับตัวให้กับผู้ย้ายถิ่นมาอยู่ใหม่ให้มีการรับรู้ถึงวิถีการใช้ชีวิตใน ต่างแดน นอกจากนี้ พระสงฆ์ไทยในสวีเดนก็เป็นส่วนกระตุ้นให้ความรู้สึกแปลกแยกของผู้ย้ายถิ่นมาอยู่ใหม่ลด น้อยลงจากการสร้างกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ร่วมกันด้วยการร่วมสมัย (Temporality) ของเวลา เช่น การ จัดทำบุญวันเข้าพรรษา การทำบุญสงกรานต์ ในวันและเวลาที่คล้ายกันกับประเทศไทย เป็นต้น กิจกรรม ดังกล่าวนี้จึงเป็นแรงขับเคลื่อนให้เกิดชุมชนคนไทยที่มีความเป็นปึกแผ่นเชิงกลไกที่เข้มแข็ง

2. บทบาทเชิงรับในการระดมทรัพยากรเพื่อทำกิจกรรมทางศาสนา พระธรรมทูตไทยใน สวีเดนมีสถานะของบทบาทอยู่ในทั้งเชิงรุกและเชิงรับ บทบาทในเชิงรับเกิดจากการผสานทุนทางวัฒนธรรมที่ สถาบันพระพุทธศาสนามีอย่างแข็งแกร่งเข้ากับทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางสังคมของสถาบันอื่น ๆ ตัวอย่างที่ เห็นได้ชัดคือ การจัดงาน World Peace Day ซึ่งเป็นงานที่เกิดขึ้นในทุกปี สามารถรวบรวมเครือข่ายผู้ศรัทธา ได้จากทั้งคนไทยที่อาศัยอยู่ในไทยและคนไทยที่อาศัยอยู่ในสวีเดน หรือผู้มีแรงศรัทธาจากประเทศอื่น ๆ ใน ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ถูกขับเคลื่อนผ่านสถาบันทางวิชาการและสถาบันในภาคประชาสังคมที่ เกี่ยวข้องกับศาสนากับสันติภาพ การผสมผสานทุนระหว่างสถาบันต่าง ๆ นี้ทำให้คนไทยในสวีเดนได้เข้ามามี ส่วนต่อการช่วยเหลือและดึงทรัพยากรที่ตนเองมาช่วยให้งานที่วัดไทยในสวีเดนจัดขึ้นประสบความสำเร็จไปได้ อย่างไม่รู้ก็ติ ผู้ย้ายถิ่นคนไทยในสวีเดนมีความแตกต่างกันของทุนทางสังคมและทุนทางเศรษฐกิจก็จะตระหนักถึง ความช่วยเหลือที่เหมาะสมกับสถานะของตน

3. บทบาทผู้ประสานของเครือข่ายทางสังคม บทบาทในการเป็นผู้ประสานระหว่าง เครือข่ายทางสังคมของคนไทยในสวีเดนกับภาคส่วนต่าง ๆ ในสวีเดน โดยเฉพาะภาคส่วนราชการไทยในสวีเดน พระธรรมทูตไทยในสวีเดนถือเป็นผู้มีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมากในการเชื่อมต่อชุมชนคนไทยกับส่วนราชการ หากมีการต้องการความช่วยเหลือระหว่างกัน พระธรรมทูตไทยอยู่ในฐานะที่เป็นผู้นำอำนาจเชิงบารมี (Charismatic Authority) ที่ได้รับการยอมรับจากชุมชนไทยในสวีเดนและภาคส่วนราชการจากการเพียบ พรั่งด้วยคุณงามความดีและจริยธรรมเชิงปฏิบัติที่เห็นเป็นรูปธรรมของพระธรรมทูตไทยในสวีเดน ซึ่งมีความสัมพันธ์แบบเป็นทางการกับส่วนราชการไทยมาเป็นอย่างดีจนนำมาสู่การทำกิจกรรมร่วมกันและเกิดการ

แลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรมโดยมีส่วนราชการไทยในสวีเดนเข้ามาเป็นเครือข่ายได้อีกด้วย ดังเช่น การจัดกิจกรรมงานกฐินสามัคคีที่วัดไทยในสวีเดนของสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงสตอกโฮล์ม ก็เป็นส่วนดึงดูดคนไทยจากเมืองต่าง ๆ ให้เข้ามาทำบุญร่วมกัน

แนวทางการพัฒนาบทบาทพระธรรมทูตไทยในสวีเดน แนวทางการพัฒนาบทบาทพระธรรมทูตไทยในสวีเดน ผู้วิจัยได้เสนอแนวทางออกเป็นดังนี้

1. การสร้างเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศสวีเดน กล่าวคือการเปิดพื้นที่ให้เครือข่ายองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศสวีเดนสามารถร่วมมือกันกำหนดทิศทางการสนับสนุนให้พระธรรมทูตในสวีเดนสามารถเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยหน่วยงานที่มีความสำคัญมากประกอบด้วย สำนักงานกำกับดูแลพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศควรมีบทบาทในการประสานให้เกิดฐานข้อมูลพระธรรมทูต พระสงฆ์และบุคลากรในวัดไทยในประเทศสวีเดน รวมทั้งยังสามารถใช้ช่องทางราชการที่เป็นทางการประสานความร่วมมือกับสถานเอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศสวีเดนในการร่วมมือพัฒนาระบบการติดต่อสื่อสาร การจัดการฐานข้อมูล รวมทั้งการจัดทำเอกสารราชการต่างๆ ที่จะสามารถอำนวยความสะดวกให้การสร้างเครือข่ายทางสังคมให้กับพระธรรมทูตในต่างประเทศได้มากขึ้น

นอกจากนี้การที่วัดไทยในสวีเดนไม่มีโครงสร้างการดำเนินงานระหว่างองค์กรวัดด้วยกัน ได้ส่งผลให้การจัดการความสัมพันธ์ภายในค่อนข้างอยู่ในลักษณะกึ่งทางการ เนื่องจากส่วนหนึ่งมีความสัมพันธ์ในฐานะสมาชิกเครือข่ายพระธรรมทูตภาคพื้นที่ยุโรป จึงมีความสนิทสนมจากการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลต่อกัน แต่อีกมิติหนึ่งระดับโครงสร้างของความสัมพันธ์ในประเทศสวีเดนกลับไม่ได้มีคณะกรรมการร่วมระหว่างวัดต่างๆ ที่ชัดเจน ข้อเสนอที่สำคัญของการพัฒนาเครือข่ายการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตรงพื้นที่นี้ คือการร่วมกันกำหนดและกระจายการบริหารจัดการภายในเครือข่ายให้ครอบคลุมทั้งสถานเอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศสวีเดน ผู้แทนสมาคมคนไทยในประเทศสวีเดน องค์กรพระพุทธศาสนาไทยในสวีเดน รวมทั้งสำนักงานกำกับพระธรรมทูตไทยไปต่างประเทศ เพื่อให้มีการจัดตั้งการบริหารจัดการเครือข่ายที่ชัดเจนและนำมาสู่การสร้างพื้นที่ประสานงานทั้งในด้านฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัดไทยและพระสงฆ์ที่เดินทางมาจำพรรษาหรือเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศสวีเดน และด้านการพัฒนาองค์ความรู้กฎหมาย วัฒนธรรมและภาษาที่จะช่วยให้พระสงฆ์สามารถเข้าใจบริบททางสังคมและวัฒนธรรมในการเป็นพระธรรมทูตในประเทศสวีเดนได้ดียิ่งขึ้น

2. การพัฒนาและส่งเสริมกิจกรรมทางวัฒนธรรม กล่าวคือการที่พระธรรมทูตในประเทศสวีเดนได้เข้ามาทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาในนามของคณะสงฆ์ไทย เห็นได้ถึงกิจกรรมที่สำคัญคือการสืบทอดประเพณีและความเชื่อทางพระพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่ในกลุ่มคนไทยหรือชาวต่างประเทศที่สนใจ อย่างไรก็ตามกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่ปรากฏขึ้นท่ามกลางช่วงเวลาปกติในชีวิตประจำวัน กลับมีความสำคัญและสร้างความประทับใจให้กับผู้ที่เข้าร่วมกิจกรรมได้อย่างดีเช่นกัน อาทิ การจัดทำบุญวัดลอยกระทง การจัดประเพณีสงกรานต์ การจัดสอนภาษาให้กับเยาวชนลูกครึ่งไทย-สวีเดน กล่าวในมิตินี้การใช้กลไกทางวัฒนธรรมที่สามารถสนองความสนใจของเฉพาะปัจเจกบุคคลได้ช่วยดึงดูดให้ผู้คนที่สนใจเนื้อหากิจกรรมเข้าร่วมได้ไม่ต่างจากการดึงดูดผ่านกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา ทั้งนี้บทบาทของพระธรรมทูตไทยในการสร้างกิจกรรมที่ช่วยส่งเสริมความเป็นปึกแผ่นทางสังคมของชุมชนคนไทยในประเทศสวีเดนได้อาจไม่ได้จำกัดอยู่เฉพาะกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเท่านั้น

จากการศึกษาภาคสนามของผู้วิจัย พบว่ากิจกรรมที่กลุ่มชุมชนคนไทยในประเทศสวีเดนเห็นว่า จะช่วยสร้างความเข้าใจในวัฒนธรรมและระบบความเชื่อทางพระพุทธศาสนาคือกิจกรรมแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมที่องค์กรพระพุทธศาสนาควรร่วมเป็นแกนนำการจัดกิจกรรม โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมแลกเปลี่ยน

วัฒนธรรมระหว่างเยาวชนไทยและเยาวชนลูกครึ่งไทย-สวีเดน จะสามารถเป็นต้นเริ่มต้นของการแลกเปลี่ยนหรือสร้างการผสมผสานทางวัฒนธรรมที่ไม่ได้ใช้บทบาทศาสนาเป็นแรงจูงใจ แต่ใช้พลังของกลุ่มทางสังคมที่เป็นรุ่นเดียวกันในการสื่อสารและยกระดับการเรียนรู้ของการทำความเข้าใจวัฒนธรรมและระบบความเชื่อ หากสามารถพัฒนากิจกรรมทางวัฒนธรรมที่สร้างการมีส่วนร่วมในการเรียนทั้งพระพุทธศาสนา วัฒนธรรมประเพณีต่างๆ ของสังคมไทยได้ น่าจะเป็นแนวทางการพัฒนาที่มีความยั่งยืนและสนองต่อความต้องการของคนรุ่นใหม่ได้มากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

ประเด็นบทบาทการสร้างบูรณาการทางสังคมของพระธรรมทูตไทยในสวีเดนมีความเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของพระธรรมทูตไทยในต่างประเทศที่มีการเคลื่อนย้ายถิ่นเพื่อออกไปยังพื้นที่ปลายทางด้วยธรรมจาริก ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงเข้ากับการเคลื่อนย้ายของหลักพุทธธรรมที่เป็นภูมิทัศน์ทางความคิดและคนไทยที่อยู่ในกรอบภูมิทัศน์ทางชาติพันธุ์ตามที่ Appadurai (1990) ได้เสนอไว้ พระธรรมทูตไทยมีหน้าที่หลักเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศเพื่อให้เกิดการนำหลักพุทธธรรมไปใช้ในเชิงปฏิบัติ การเปลี่ยนผ่านจากพระสงฆ์ทั่วไปไปสู่พระธรรมทูตไทยจำเป็นต้องผ่านการอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ ซึ่งเป็นการมุ่งเน้นให้เกิดการเข้าใจกฎระเบียบ บทบาท และหน้าที่ของพระธรรมทูตสายต่างประเทศอันเป็นกรอบเชิงโครงสร้างที่ถูกผลิตซ้ำจากผู้กระทำหน้าที่ Giddens (1984) ได้นำเสนอเอาไว้ ผลของโครงสร้างดังกล่าวนี้จึงนำมาสู่การสร้างเชื่อมโยงของสถาบันพระพุทธศาสนาเข้ากับชุมชนคนไทยในสวีเดนผ่านการทำกิจกรรมทางศาสนา วิปัสสนากัมมัฏฐาน และการเผยแผ่หลักธรรมให้คนไทยได้เข้าถึงแก่นสาระของพระพุทธศาสนา บทบาทและหน้าที่ดังกล่าวนำมาซึ่งการบูรณาการทางสังคม (Social Integration) เพื่อดำรงไว้ซึ่งแบบแผนทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตทางสังคมในลักษณะของการผสมผสานคุณลักษณะที่พบในประเทศปลายทางเข้ากับความเคยชินของวิถีชีวิตจากประเทศต้นทาง (อารี จำปากลาย และคณะ, 2563)

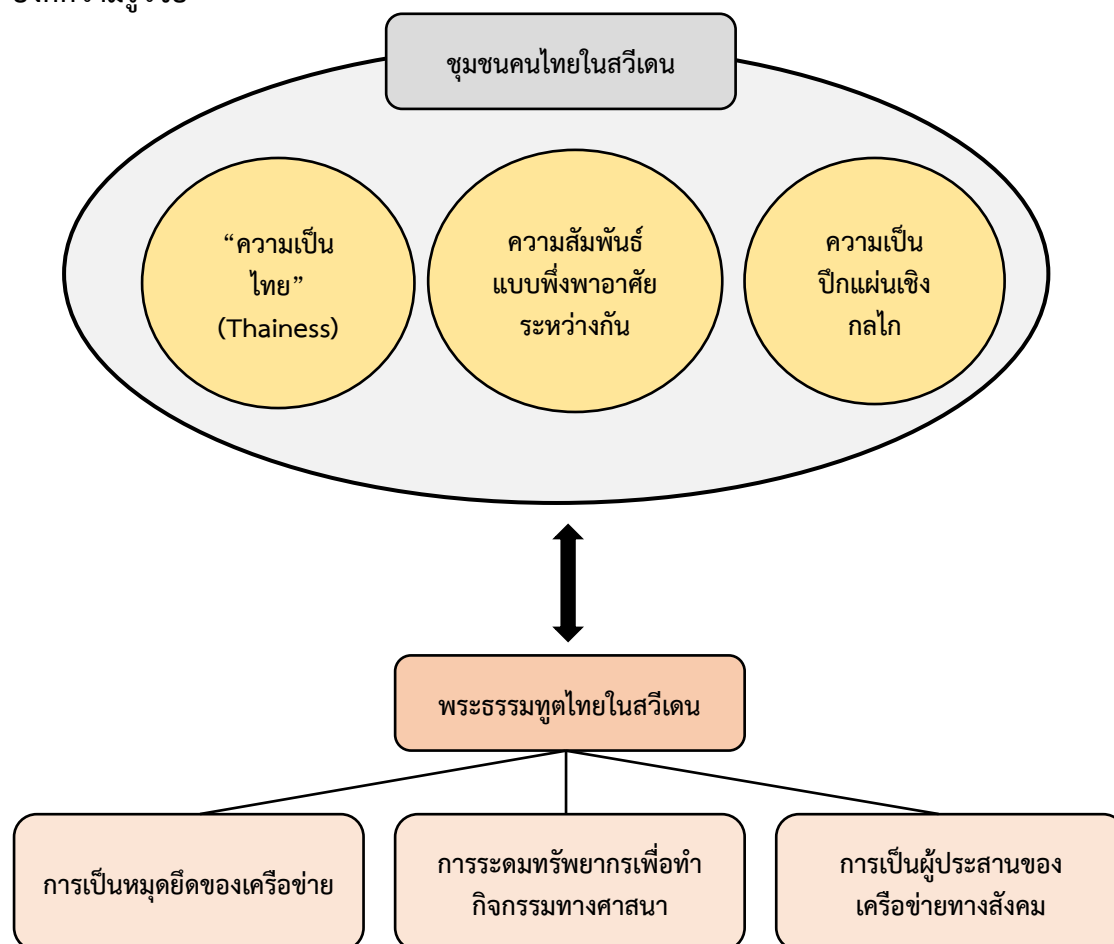
เมื่อพิจารณาบทบาทของพระธรรมทูตไทยในการสร้างความเป็นปึกแผ่นทางสังคมของชุมชนคนไทยในสวีเดนแสดงให้เห็นผ่านบทบาท 3 ลักษณะคือ 1. บทบาทในการเป็นหมุดยึดของเครือข่ายคนไทยในสวีเดน 2. บทบาทเชิงรับในการระดมทรัพยากรเพื่อทำกิจกรรมทางศาสนา และ 3. บทบาทผู้ประสานของเครือข่ายทางสังคม ซึ่งทั้ง 3 บทบาทมีส่วนสัมพันธ์ไปกับทุนทางวัฒนธรรมและทุนทางสังคมของวัดไทยในสวีเดนที่พัฒนาไปสู่กิจกรรมทางศาสนาที่มีร่วมกันจึงทำให้คนไทยในสวีเดนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกันสามารถพึ่งพาหาระหว่างกันได้ อีกทั้งคนไทยในสวีเดนก็มีส่วนช่วยให้เกิดการระดมทรัพยากรเพื่อทำกิจกรรมทางศาสนาอีกด้วย นอกจากนี้ พระธรรมทูตไทยยังมีบทบาทเป็นผู้ประสานเชื่อมต่อระหว่างเครือข่ายที่ทำให้เครือข่ายสามารถขยายตัวออกไปได้อย่างเป็นวงกว้าง ในแง่ของความเป็นปึกแผ่นเชิงกลไกและโครงข่ายความสัมพันธ์ที่ช่วยสร้างการพึ่งพาที่เกิดขึ้นในชุมชนคนไทยในสวีเดน ซึ่งถูกตรึงไว้ด้วยทุนทางวัฒนธรรมของสถาบันพระพุทธศาสนา Emile Durkheim สะท้อนให้เห็นคุณลักษณะของความเป็นปึกแผ่นเชิงกลไกอยู่ที่มีความสนิทสนมกลมเกลียวกันจากการมีความเชื่อ แบบแผนทางสังคม และวิถีชีวิตที่คล้ายคลึงกัน อีกทั้งสถาบันทางสังคมยังมีส่วนต่อแบบแผนพฤติกรรมของสมาชิกในสังคมให้เกิดความรู้สึกร่วมกันอย่างแน่นแฟ้น (สายชล ปัญญชิต, 2566)

ในส่วนของทุนทางสังคมเป็นทุนที่ก่อให้เกิดการเชื่อมโยงศักยภาพทุนทางสังคมของผู้คนภายในกลุ่ม หรือเครือข่ายจนทำให้เกิดปฏิบัติการบางอย่างจากการใช้ทุนทางสังคม (Bourdieu, 1986) สำหรับ Putnam (1993a) เองได้ชี้ให้เห็นว่าเครือข่ายทางสังคมมีลักษณะเป็นองค์กรทางสังคมที่มีบรรทัดฐาน (Norms) และความไว้วางใจ (Trust) จึงทำให้เครือข่ายนั้น ๆ สามารถดำรงอยู่ได้ ขณะที่ ชลวิทย์ เจริญจิตต์

(2565) ขยายความของเครือข่ายทางสังคมให้ครอบคลุมไปถึงการมีส่วนร่วมของสถาบันพระพุทธศาสนาที่ได้ใช้ทุนทางวัฒนธรรมที่เป็นการเพิ่มพูนทางปัญญาและหลักพุทธธรรมมาใช้ในการขับเคลื่อนการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเครือข่ายทางสังคมที่มีพระพุทธศาสนาเข้ามามีส่วนร่วมจะช่วยก่อให้เกิดการสร้าง ความตระหนักถึงความรู้สึกร่วมได้เป็นอย่างดี เช่นเดียวกันกับ ธนพลฤกษ์ ชามะรัตน์ (2560) ที่ทำให้เห็นว่าเครือข่ายทางสังคมที่มีความใกล้ชิดกันและมีความสัมพันธ์แบบส่วนตัวมีส่วนสำคัญต่อห่วงโซการย้ายถิ่น (Chain Migration) ทั้งนี้ ในเครือข่ายทางสังคมของผู้ที่ย้ายถิ่นมีความเท่าเทียมต่างระดับตามสถานการณ์ภายในเครือข่าย โดย ดุษฎี อายุวัฒน์ (2562) อภิปรายให้เห็นว่ากระบวนการย้ายถิ่นเองมีความเกี่ยวข้องกับเครือข่ายทางสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้โดยเฉพาะเครือข่ายที่มีคุณลักษณะใกล้ชิดกันเป็นเครือข่าย การมีเครือข่ายทางสังคมเหล่านี้อาจเป็นยุทธศาสตร์การกระจายความเสี่ยง (Risk Diversification) จากการย้ายถิ่น ซึ่งมีทั้งเครือข่ายที่เป็นทางการและเครือข่ายไม่เป็นทางการ มิติของเครือข่ายทางสังคมของผู้ย้ายถิ่นยังแฝงไปด้วยความสามารถในการใช้ประโยชน์ได้จากเครือข่ายอีกด้วย

องค์ความรู้วิจัย

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย
ที่มา: จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย

เมื่อพิจารณาแผนภาพที่ 1 เกี่ยวกับองค์ความรู้จากการวิจัยแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างพระธรรมทูตไทยในสวีเดนกับชุมชนคนไทยในสวีเดนที่มีส่วนสัมพันธ์ต่อกัน ภายในชุมชนคนไทยมีลักษณะร่วมกันของความเป็นไทย ความสัมพันธ์แบบพึ่งพาอาศัยระหว่างกัน และความเป็นปึกแผ่นเชิงกลไก ขณะที่พระธรรมทูตไทยในสวีเดนได้มีบทบาทในการตรึงชุมชนคนไทยให้สามารถดำรงอยู่ได้ภายใต้บทบาทหลักคือ การเป็นหมุดยึดของเครือข่าย การระดมทรัพยากรเพื่อทำกิจกรรมทางศาสนา และการเป็นผู้ประสานของเครือข่ายทางสังคม

ข้อเสนอแนะ

1. มหาเถรสมาคม ควรสั่งการให้สำนักงานกำกับดูแลพระธรรมทูตไทยไปต่างประเทศจัดทำฐานข้อมูลพระธรรมทูตไทยที่ไปต่างประเทศให้เป็นปัจจุบัน รวมทั้งกำหนดให้มีแผนยุทธศาสตร์ระยะยาว ระยะกลางและระยะสั้นในการส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทยให้สอดคล้องกับบริบทสังคมโลกที่พลวัตอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน
2. สำนักงานกำกับดูแลพระธรรมทูตไทยไปต่างประเทศ ควรร่วมมือกับกระทรวงการต่างประเทศ วิทยาลัยพระธรรมทูต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ จัดอบรมทบทวนความรู้เกี่ยวกับระเบียบ กฎหมายและแนวปฏิบัติในการเดินทางไปเป็นพระธรรมทูตในต่างประเทศ ให้กับพระสงฆ์ที่สังกัดอยู่ในวัดไทยในต่างประเทศ
3. สำนักงานกำกับดูแลพระธรรมทูตไทยไปต่างประเทศ ควรร่วมมือกับสำนักงานการวิจัยแห่งชาติดำเนินการศึกษาวิจัยรูปแบบบทบาทและแนวทางการพัฒนาพระธรรมทูตไทยในประเทศให้สอดคล้องกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ที่มีพระสงฆ์ที่สังกัดอยู่ในวัดไทยในต่างประเทศ

บรรณานุกรม

- ชลวิทย์ เจียรจิตต์. (2565). สู่สังคมชาญชรา: นวัตกรรมทางสังคมกับการเสริมสร้างเครือข่ายเพื่อการพัฒนาศักยภาพผู้สูงอายุในสังคมไทย. *วารสารพัฒนาสังคม*, 24(1), 49-67.
- ดุขฎี อายุวัฒน์. (2562). *ศาสตร์และวิธีวิทยาการศึกษาการย้ายถิ่นของประชากร*. ขอนแก่น: คลังนาโนวิทยา.
- ธนพฤษช์ ชามะรัตน์. (2560). หมุดยึดเด็กไกลบ้าน: บทบาทของเครือข่ายทางสังคมที่มีต่อการดำรงชีพของแรงงานนักเรียนไทยในออสเตรเลีย. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่*, 9(2), 260-282.
- ปึงปอนด์ รักอานวยกิจ และศิริพงศ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา. (2562). *ความหลากหลายของกลุ่มผู้ย้ายถิ่นในประเทศไทย: มุมมองทางประชากรและสังคม*, 13(2), 84-122.
- พระครูสุธรรมธัชชัย และพระครูสิริสุตานุยุต. (2565). กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศนอร์เวย์ของพระธรรมทูตไทย. *วารสารปรัชญาปริทรรศน์*, 27(2), 223-248.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2543). *พระธรรมทูตไทย เบิกทางสู่อารยธรรมใหม่*. กรุงเทพฯ: กองทุนรักษัธรรมเพื่อการฟื้นฟูพระพุทธศาสนา.
- พระมหาชัยวิจิต ขยาภินนทโท (โสภาราช), พระครูพิพิธสุตาทรร และสยาม ราชวัตร. (2560). รูปแบบการเสริมสร้างสมรรถภาพของพระธรรมทูตไทยในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในทวีปยุโรป. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(2), 523-534.

- พระมหาทองเก็บ ญาณพล. (2563). เทคโนโลยีกับการพัฒนาพระธรรมทูตไทยในสถานการณ์โควิด-19. *วารสารมหาจุฬาริชาการ*, 7(3), 48-56.
- พระมหาบุญทิน ปุณฺณโช (เทาศิริ). (2562). กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักปฏิสัมพันธ์ 4 สำหรับพระธรรมทูตไทยในทวีปยุโรป. *วารสารมหาจุฬานาครธรรม*, 6(6), 3154-3171.
- พระมหาสุเทพ สุฑฒโน (เหลาทอง). (2561). กลยุทธ์การเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ (ดัชนีพันธปริญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาสุเทพ สุฑฒโน. (2563). การพัฒนาพระธรรมทูตไทยเพื่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ. *วารสารมหาจุฬาริชาการ*, 7(3), 250-264.
- พระราชวรเมธี และคณะ. (2560). แผนยุทธศาสตร์การปฏิรูปกิจการพระพุทธศาสนา 2560-2564 “การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ”. นครปฐม: มหาเถรสมาคม.
- วิทยาลัยพระธรรมทูต. (2562). *โครงการอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ*. สืบค้นจาก, https://odc.mcu.ac.th/?page_id=22
- วิทยาลัยพระธรรมทูต. (2566). *ประวัติความเป็นมาวิทยาลัยพระธรรมทูต*. สืบค้นจาก, https://odc.mcu.ac.th/?page_id=712
- วิทยาลัยพระธรรมทูต. (2566). *วิทยาลัยพระธรรมทูต เปิดรับสมัครนิสิตใหม่ หลักสูตรประกาศนียบัตรพระธรรมทูต รุ่นที่ 1 ปีการศึกษา 2566*. สืบค้นจาก, <https://odc.mcu.ac.th/?p=23691>
- สร้อยมาศ รุ่งมณี. (2565). ชีวิตหลังการย้ายถิ่นและความท้าทายในการยกระดับทางเศรษฐกิจของแรงงานคืนถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา*, 41(2022), 179-211.
- สายชล ปัญญชิต. (2566). *แนวทัศน์สังคมวิทยา: ความคิดเชิงโครงสร้างสังคมและการประยุกต์ใช้*. กรุงเทพฯ: โครงการผลิตหนังสือและตำรา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สำนักทะเบียนและวัดผล มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2566). *หลักสูตรที่เปิดสอน*. สืบค้นจาก, https://regweb.mcu.ac.th/registrar/program_info.asp
- อารี จำปากลาง และคณะ. (2563). *การย้ายถิ่นของมุสลิมไทยไปมาเลเซีย และการบูรณาการทางสังคมกับการแก้ปัญหาในสามจังหวัดชายแดนใต้*. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (สกสว.).
- Appadurai, A. (1990). Disjuncture and Difference in the Global Cultural Economy. *Theory, Culture & Society*, 7(1990), 295-310.
- Ayuttacorn, A. (2019). Social networks and the resilient livelihood strategies of Dara-ang women in Chiang Mai, Thailand. *Geoforum*, 101, 28-37
- Bourdieu, Pierre. (1986). The forms of capital. In *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*, Richardson, J. (ed.), pp.241-258. Westport, CT: Greenwood.
- Castles, S. (2007). Twenty-First-Century Migration as a Challenge to Sociology. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 33(3), 351-371.
- Chantavanich, S., and Jitpong, W. (2023). Precarity and social protection of migrant fishers in Thailand: Case studies of death and disappearance at sea. *Marine Policy*, 155, 105743.

- Giddens, A. (1984). *The Constitution of Society: Outline of the Theory of Structuration*. Cambridge: Polity Press.
- Kantachote, K. (2023). Micromanagement of foreign domestic workers in Singapore: The influence of state regulations and laws. *Heliyon*, 9(7), e17679.
- Parreñas, R. S., Kantachote, K., and Silvey, R. (2021). Soft violence: migrant domestic worker precarity and the management of unfree labour in Singapore, *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 47(20), 4671-4687.
- Putnam, Robert D. (1993a). The prosperous community: Social capital and public life. *The American Prospect*, 13 (Spring), 35-42.
- Startup, R. (1971). A Sociology of Migration? *The Sociological Quarterly*, 12(2), 177-190.
- Statista Research Department. (2023). *Number of citizens born in Asia living in Sweden in 2022, by country of birth*. Retrieved from, <https://www.statista.com/statistics/525905/sweden-number-of-asian-immigrants-by-country-of-birth/>
- Van Gennep, A. (1960). *The Rites of Passage*. Translated by Vizedom, M. B. and Caffee, G. L. London: Chicago: University of Chicago Press